

Najważniejsze

niemieckie słowa...

...które po prostu musisz znać!

Pytanie pierwsze: które słowa są ważne i dlaczego?

Odpowiedź:

Im częściej dane słowo jest używane, tym bardziej warto je znać, bo tym szybciej nauczymy się niemieckiego. Na przykład na początku nauki niemieckiego nie opłaca się uczyć słowa „trzcina cukrowa”, natomiast opłaca się uczyć słów „mieć” albo „powiedzieć”.

Pytanie drugie: skąd wiadomo, które słowa są częściej, a które rzadziej używane?

Odpowiedź:

Już czytając powyższy przykład czujesz, że częściej przyda ci się słowo „mieć” lub „powiedzieć”, a rzadziej „trzcina cukrowa”, prawda?

Jednak opcja „na czuja” brzmi dość niekonkretnie. Przydałaby się jakaś godna zaufania, precyzyjna statystyka, czyli dokładne policzenie, co i jak.

I faktycznie, **liczy** się słowa w różnych tekstach, a potem po prostu patrzy, które słowa występowały częściej, a które rzadziej. Im więcej tekstów do liczenia, tym lepiej, bo tym dokładniej można zobaczyć różnice w częstotliwości pojawiania się poszczególnych słów.

Jednym z głównych autorytetów językowych w Niemczech jest wydawnictwo DUDEN, nakładem którego ukazują się różne słowniki i które w ogóle bardzo intensywnie zajmuje się językiem niemieckim. Zobaczmy więc, co się okazało, gdy wydawnictwo DUDEN przeanalizowało dziewięć milionów niemieckich słów.

Tak naprawdę najczęściej używanych jest tych 20 słów:

	Słowo niemieckie	Komentarz
1	der, die, das	czyli rodzajniki określone
2	in	w – przyimek (mogą być też inne tłumaczenia!)
3	und	i, a – spójnik
4	sein	być – czasownik
5	ein	rodzajnik nieokreślony LUB jeden (cyfra)
6	zu	do – przyimek
7	von	od – przyimek
8	haben	mieć – czasownik
9	werden	stawać się – czasownik
10	mit	z – przyimek (mogą być też inne tłumaczenia!)
11	an	na, przy – przyimek (mogą być też inne tłumaczenia!)
12	der, die, das	w funkcji zaimków względnych (który, która, które), tzn. np.: Ich liebe den Mann, der hier sitzt. – Kocham tego mężczyznę, który tu siedzi.
13	auf	na – przyimek (mogą być też inne tłumaczenia!)
14	sich	się – zaimek zwrotny
15	für	dla – przyimek (mogą być też inne tłumaczenia!)
16	nicht	nie – przeczenie
17	es	ono – zaimek osobowy
18	sie	ona, oni – zaimek osobowy
19	er	on – zaimek osobowy
20	auch	też – przysłówek

100 najczęściej używanych słów tworzy prawie połowę tego wszystkiego, co przeanalizowało wydawnictwo DUDEN. Co więcej, 2327 najczęściej używanych słów daje nam już aż 75% całego słownictwa niemieckiego! Podsumowując zatem, w języku niemieckim jest stosunkowo niewiele słów (np. znacznie mniej niż w angielskim!), które się ciągle powtarzają, i stosunkowo niewiele takich, które występują rzadko. Powyższa tabela jednak mało nam daje, no bo spróbujmy z jej elementów ułożyć choćby jedno sensowne zdanie. Trudno będzie to zrobić! Warto zatem przeanalizować osobno poszczególne składniki języka według ich ogólnych typów.

Spójrzmy więc na takie zestawienie:

Najczęstsze rzeczowniki			Najczęstsze przymiotniki lub przysłówki		Najczęstsze czasowniki	
1	das Jahr	rok	neu	nowy	werden	stać się
2	die Uhr	godzina	ander... ¹	inny	haben	mieć
3	das Prozent	procent	groß	duży	sein	być
4	die Million	milion	erst...	pierwszy	können	móc, umieć, potrafić
5	der Euro	euro	viel	dużo	müssen	musieć
6	die Zeit	czas	deutsch	niemiecki	sollen	mieć powinność
7	der Tag	dzień	gut	dobry	sagen	powiedzieć
8	die Frau	kobieta	weit	daleko	geben	dać
9	der Mensch	człowiek	klein	mały	kommen	przybyć
10	der Mann	mężczyzna	eigen	własny	wollen	chcieć
11	das Land	kraj	letzt...	ostatni	machen	robić
12	das Deutschland ²	Niemcy	alt	stary	gehen	iść
13	das Kind	dziecko	hoch	wysoki	stehen	stać
14	das Ende	koniec	jung	młody	lassen	pozwolić
15	die USA	USA	nahe	bliski	sehen	widzieć
16	die Stadt	miasto	zweit...	drugi	finden	znaleźć
17	die Seite	strona	lang	długi	bleiben	pozostać
18	die Woche	tydzień	vergangen	ubiegły	liegen	leżeć
19	das Leben	życie	wenig	mało	dürfen	mieć pozwolenie
20	das Berlin ³	Berlin	ganz	cały	stellen	stawiać

1. Wielokropek po niemieckim słowie oznacza, że występują tu różne formy w zależności od rodzaju rzeczownika. Na przykład **ander...** oznacza, że liczono także formy **anderer**, **andere** i **anderes**.

2, 3. Tych wyrazów używa się na ogół bez rodzajnika!

Taką samą statystykę zrobiono dla samych powieści i wyszło tak:

Najczęstsze rzeczowniki			Najczęstsze przymiotniki lub przysłówki		Najczęstsze czasowniki	
1	der Mann	mężczyzna	ander...	inny	haben	mieć
2	die Frau	kobieta	klein	mały	sein	być
3	die Hand	ręka	groß	duży	werden	stać się
4	das Auge	oko	gut	dobry	können	móc, umieć, potrafić
5	der Tag	dzień	erst...	pierwszy	sagen	powiedzieć
6	die Zeit	czas	viel	dużo	sehen	widzieć
7	das Jahr	rok	alt	stary	müssen	musieć
8	der Kopf	głowa	ganz	cały	kommen	przybyć
9	die Mutter	matka	letzt...	ostatni	gehen	iść
10	das Gesicht	twarz	neu	nowy	wollen	chcieć
11	der Vater	ojciec	lang	długi	machen	robić
12	das Kind	dziecko	jung	młody	geben	dawać
13	der Blick	widok	weit	daleki	wissen	wiedzieć
14	das Leben	życie	nahe	bliski	sollen	mieć powinność
15	das Haus	dom	eigen	własny	lassen	pozwalać
16	die Tür	drzwi	einzig	jedyny	stehen	stać
17	der Mensch	człowiek	schwarz	czarny	fragen	pytać
18	das Wort	słowo	einig...	niektóry	tun	robić
19	die Stimme	głos	wenig	mało	nehmen	brać
20	der Herr	pan	lieb	kochany	halten	trzymać

Jaki z tego wszystkiego wniosek? Najlepiej trzymać się dwóch głównych wytycznych.

Po pierwsze, ucząc się, oceniaj każde słowo pod kątem prawdopodobieństwa praktycznego użycia go w swoim życiu. Dla kogoś pojęcie **twardy dysk** może być bardzo ważne, dla kogoś innego będzie to np. **smycz i obroża**.

Po drugie, zaufaj autorce i/lub podręcznikowi, że to, czego nauczają, jest tego faktycznie warte.

Tu przypomina mi się moja własna wątpliwość sprzed wielu lat, dotycząca czasownika **ziehen**, czyli **ciągnąć**. Stosując się do pierwszej reguły, zignorowałam to słowo, myśląc, że nigdy mi się ono do niczego nie przyda. To była jedna z moich większych pomyłek językowych. Bo tak się składa, że ziehen występuje w wyjątkowo wielu złożeniach z różnymi przedrostkami i koniecznie trzeba wiedzieć, jak zachowuje się np. w czasie przeszłym (nieregularnie!), aby poprawnie używać takich słów, jak np.:

abziehen, anziehen, aufziehen, ausziehen, beziehen, durchziehen, einbeziehen, einziehen, entziehen, erziehen, heranziehen, hineinziehen, hinziehen, hinzuziehen, hochziehen, nachziehen, überziehen, umerziehen, umziehen, unterziehen, verziehen, vorziehen, wegziehen, zurückziehen, zusammenziehen, zuziehen.

Jasne, niektóre z nich nie mają znaczeniowo nic wspólnego akurat z „ciągnięciem” (choć wiele ma!), ale i tak gramatycznie składają się z przedrostka i z głównego trzonu **ziehen**.

Niezmierznie ważne **ziehen**

Ziehen to jeden z najczęściej używanych niemieckich czasowników. Jego główne znaczenie to „ciągnąć”. Po polsku „ciągnąć” wcale nie jest wyjątkowo często używanym wyrazem, dlatego popularność niemieckiego **ziehen** może nam się wydawać dziwna. Ale nie chodzi tu o samo ciągnięcie.

Wiele osób jest zdziwionych, gdy dowiaduje się, że jeden czasownik w języku niemieckim potrafi mieć wiele przedrostków i każdy taki nowy wyraz z przedrostkiem oznacza coś innego. Cóż – w języku polskim sytuacja wygląda podobnie. „Wychodzić” to nie to samo co „wchodzić”, a „przypalić” to coś innego niż „zapalić”.

I właśnie akurat czasownik **ziehen** należy w języku niemieckim do tzw. czasowników pokrewnych¹, czyli takich, które mogą mieć wyjątkowo dużo przedrostków.

Czasownik **ziehen** w czasie teraźniejszym odmienia się regularnie:

	[wymowa]
ich ziehe	[c-iije]
du ziehst	[c-iist]
er, sie, es zieht	[c-iit]
wir ziehen	[c-iijen]
ihr zieht	[c-iit]
sie, Sie ziehen	[c-iijen]

W Niemczech często na drzwiach widzimy napisy: **drücken**, czyli „pchać” i właśnie **ziehen**, czyli „ciągnąć”.

Die übermüdete Mutter zieht mit ihrer ganzen Kraft den Kinderwagen.
Przemęczona mama ciągnie z całej siły wózek dziecięcy.

1. Po niemiecku takie czasowniki nazywają się **polypräfixale Verben**, czyli „czasowniki wielopředrostkowe”, co mnie osobiście podoba się znacznie bardziej.

Ziehen jest czasownikiem mocnym. Oznacza to, że jego formy czasów przeszłych są nieregularne:

ziehen zog gezogen (+ czasownik posiłkowy „haben”)

Der kleine Junge hat mich gestern an den Haaren gezogen.

Ten mały chłopiec pociągnął mnie wczoraj za włosy.

Zajmiemy się tu bliżej kilkoma popularnymi wariantami czasownika **ziehen**.

1. Sprawa przeprowadzki

Najpopularniejsze przedrostki czasownika **ziehen** są związane z przeprowadzką. Brzmia one następująco:

ausziehen wyprowadzać się

umziehen przeprowadzać się

einziehen wprowadzać się

Ich muss aus meiner jetzigen Wohnung ausziehen. Hier gefällt es mir nicht mehr.

Muszę wyprowadzić się z mojego obecnego mieszkania. Nie podoba mi się już tutaj.

Ich bin vor drei Jahren nach Berlin umgezogen.

Trzy lata temu przeprowadziłem się do Berlina.

Wann möchtest du in dein neues Haus einziehen?

Kiedy chcesz wprowadzić się do swojego nowego domu?

Uwaga!

Słowo „umziehen” jest często skracane i korzysta się z samego „ziehen” w celu wyrażenia „przeprowadzać się”.

Dlatego powyższe zdanie może również brzmieć następująco:

Ich bin vor drei Jahren nach Berlin gezogen.

Trzy lata temu przeprowadziłem się do Berlina.

2. Temat ubrań

Wyraz „ziehen” znajduje swoje zastosowanie również w tematyce ubrań¹.

W połączeniu z dopełnieniem w bierniku używamy go, gdy chcemy wyrazić:

etwas ausziehen coś (jakąś część odzieży) zdjąć z siebie, rozebrać się z czegoś

etwas anziehen coś (jakąś część odzieży) nałożyć na siebie, ubrać się w coś.

1. Może łatwiej będzie zapamiętać, jeśli roboczo przetłumaczymy sobie to jako „wciągnąć” i „ściągnąć”.

Ich kann es kaum erwarten, bis ich endlich diese unbequeme Hose ausziehe.

Nie mogę się doczekać, aż w końcu zdejmę te niewygodne spodnie.

Ich ziehe sehr gerne diesen Pullover an. Ich habe ihn von meinem Mann zum Geburtstag bekommen.

Bardzo chętnie zakładam ten sweter. Dostałam go od mojego męża na urodziny.

Wymienione wyżej trzy czasowniki znacząco zmieniają swoje znaczenie, gdy doda się do nich część zwrotną **sich**¹ – „się”. Wtedy wszystkie czynności odnoszone są do osoby je wykonującej.

sich ausziehen rozbierać się

sich umziehen przebierać się

sich anziehen ubierać się

sich ausziehen

1. Pamiętajcie, że wszystkie czasowniki z **sich**, czyli zwrotne – bez wyjątku! – tworzą czas przeszły Perfekt za pomocą czasownika pomocniczego **haben**, a nigdy **sein**!

Als ich nach Hause kam, war ich so müde, dass ich mich schnell ausgezogen habe und innerhalb von drei Minuten eingeschlafen bin.
Jak przyszedłem do domu, byłem tak zmęczony, że szybko się rozebrałem i w ciągu trzech minut zasnąłem.

Könntest du kurz auf mich warten? Ich würde mich gerne umziehen und dann können wir weitergehen.
Mógłbyś chwilę na mnie poczekać? Chętnie bym się przebrała, a potem możemy iść dalej.
Ehrlich gesagt weiß ich nicht, wie ich mich zu diesem Meeting anziehen soll.

Szczerze mówiąc nie wiem, jak powinienem się ubrać na to spotkanie.

Z tematem ubrań wiąże się jeszcze jedna wersja czasownika **ziehen**, a mianowicie „**etwas überziehen**”. Oznacza to „włożyć coś na wierzch”.

Ich ziehe nur schnell diesen Pullover über. Sonst wird es mir kalt.
Tylko szybko włożę jeszcze ten sweter. Inaczej będzie mi zimno.

3. Niektóre inne przedrostki czasownika „ziehen” z przykładami:

beziehen obciążać, powlekać
Hast du das Bett neu bezogen? Die Bettwäsche riecht so frisch!
Czy zmieniłeś pościel? (dosł. „czy powlekłeś łóżko na nowo?”) Pościel pachnie tak świeżo!

sich beziehen powoływać się (na coś)
Ich beziehe mich auf Ihr Schreiben vom 5. Mai.
Powołuję się na Państwa pismo z 5 maja.

erziehen wychowywać
Ich finde, dass mein Nachbar seine Kinder wirklich gut erzogen hat.
Myślę, że mój sąsiad naprawdę dobrze wychował swoje dzieci.

abziehen potrącać, odliczać (jakąś sumę)
Kann ich die Bürokosten von der Steuer abziehen?¹
Czy mogę odliczyć od podatku koszty biurowe?

aufziehen odsuwać (np. zasłonę), naciągać (np. strunę w gitarze)
Würdest du bitte die Vorhänge aufziehen?
Es ist ziemlich dunkel hier.
Czy odsunęłabyś zasłonę? Jest tutaj dość ciemno.

1. W tym znaczeniu używany jest też często czasownik **absetzen**.

Ich würde Kaffee vorziehen.

vorziehen faworyzować, przedkładać
Ich würde diesen Punkt in der Tagesordnung vorziehen.

Przesunąłbym ten punkt obrad na początek.
Möchtest du Tee oder Kaffee? Ich würde Kaffee vorziehen.
Chciał(a)byś herbaty czy kawy? Wolał(a)bym kawę.

wegziehen wyjeżdżać¹
Wegen der prekären Arbeitslage ziehen wir aus Griechenland weg.
Z powodu krytycznej (złej) sytuacji na rynku pracy wyjeżdżamy z Grecji.

das Gesicht verziehen krzywić się
Als er mir mitgeteilt hat, dass er kündigen möchte, hat er sein Gesicht verzogen. Kiedy mnie poinformował, że chce zrezygnować z pracy, wykrzywił twarz (wykrzywił się).

entziehen odbierać, cofać
Ich entziehe dir das Wort. Odbieram ci prawo głosu (dosł. „słowo”).

einziehen wciągać
Ich muss in letzter Zeit meinen Bauch einziehen. Sonst fühle ich mich dick. Muszę w ostatnim czasie wciągać brzuch. W przeciwnym razie czuję się grubo.
zurückziehen cofać
Tomek hat seine Hand zurückgezogen. Tomek cofnął rękę.

1. W sensie „wyprowadzać się”. Co ciekawe, **umziehen** znaczy, że przeprowadzamy się dokąds (choć można też podać skąd), natomiast **wegziehen** – wyłącznie, że wyprowadzamy się skądś.

Spójrzmy na różne przedrostki czasownika **ziehen** naraz. Przedrostki oddzielające się zaznaczyłam na czerwono:

abziehen odejmować, odliczać, zdejmować pościel, powlekać, odlatywać
anziehen wkładać, naciągać, przyciągać
aufziehen nakręcać, odsuwać
ausziehen wyprowadzać się, rozbierać, rozkładać, wyciągać
beziehen powoływać się, powlekać, pobierać
durchziehen przebiegać, krzyżować się, przewlekać
einbeziehen włączać kogoś w coś, uwzględniać
einziehen wprowadzać się, wplatać, wciągać, ściągać, zwijać, wchłaniać
entziehen odbierać, tracić
erziehen wychowywać, uczyć
heranziehen przyciągać, powoływać się na coś, wychowywać, hodować
hineinziehen wciągać
hinziehen przyciągać, przeciągać coś, przeprowadzić się
hinzuziehen zasięgnąć opinii
hochziehen podciągać, podwijać
nachziehen dokręcać, ciągnąć za sobą
überziehen pokrywać czymś, powlekać, przekraczać, przesadzać
umerziehen reedukować
umziehen przeprowadzać się, przebierać
unterziehen poddawać się czemuś, wkładać pod spód
verziehen krzywić, wykrzywiać
vorziehen faworyzować, woleć, przedkładać coś
wegziehen wyprowadzić się, wyjeżdżać, opuszczać, odsunąć
zurückziehen cofać, odsłaniać, ciągnąć z powrotem, wycofać z obiegu
zusammenziehen zaciskać, koncentrować, zwęzać, zamieszkwać razem
zuziehen zasuwać, domykać, sprowadzić się

Ziehen macht Spaß!

der? die? das?

Jeden z naszych głównych problemów

der, die, das to rodzajniki, czyli słówka określające rodzaj gramatyczny (**męski**, **żeński** lub **nijaki**) danego niemieckiego rzeczownika. W języku polskim żadnych rodzajników nie ma.

Wiemy, że szkoła, ulica, zupa i łąka to rzeczowniki rodzaju **żeńskiego** – bo wszystkie kończą się na -a (choć istnieją wyjątki, np. krew, kość). Wiemy, że okno, biuro, pole i morze są rodzaju **nijakiego**, bo kończą się na -o lub na -e (tu też są wyjątki, np. centrum, alibi). A rzeczowniki rodzaju **męskiego**? Najczęściej kończą się na spółgłoskę, jak np. stół, komputer, samochód, krzak (wyjątek? np. astronauta). Ale tak naprawdę nie musimy nawet znać tych reguł, bo automatycznie wiemy, co jest jakiego rodzaju z jednego głównego powodu – jesteśmy Polakami i to jest nasz język ojczysty.

Z całą pewnością wiesz, że również niemieckie rzeczowniki (w przeciwieństwie do np. angielskich) mają różne rodzaje gramatyczne. Tylko że nie można tego wywnioskować z końcówek słów. I drugie ogromne niestety: rodzaj niemieckich rzeczowników bardzo często nie zgadza się z rodzajem gramatycznym tych samych rzeczowników w języku polskim.

	męski	żeński	nijaki	liczba mnoga
mianownik	der	die	das	die
dopełniacz	des	der	des	der
celownik	dem	der	dem	den
biernik	den	die	das	die

Trwale zapamiętanie, co jest po niemiecku jakiego rodzaju, z jednej strony stwarza wszystkim obcokrajowcom ogromne problemy, a z drugiej strony jest naprawdę absolutnie nieodzowne, żeby poprawnie używać niemieckiego. To jedna z kluczowych umiejętności i to od samego początku nauki, a nie „może kiedyś później”.

Zapisuj sobie niemieckie rzeczowniki różnymi kolorami:

rodzaj męski – na niebiesko (tak jak często ubiera się małych chłopców)

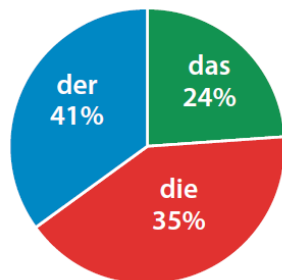
rodzaj żeński – na różowo lub czerwono (tak jak często ubiera się małe dziewczynki)

rodzaj nijaki – na zielono (bo zielony to taki niedojrzały kolor).

Oczywiście możesz sobie wymyślić jakiś inny kod kolorów, chodzi tylko o to, żeby się go konsekwentnie trzymać, bo kolor bardzo pomaga zapamiętać.

Niemiecka gramatyka jest prosta. Ale żeby tę prostotę docenić, trzeba najpierw znać rodzaj gramatyczny każdego niemieckiego rzeczownika, którym chcemy się posłużyć.

Ile w ogóle jest słów rodzaju męskiego żeńskiego i nijakiego? Być może wbrew oczekiwaniom statystyka wygląda tak jak poniżej na wykresie:

Co więc zrobić, jeśli nie znamy rodzaju gramatycznego jakiegoś nowego słówka? „Strzelać”? ;) Strzelać, ale mądrze. Najprościej jest potwierdzić, że coś jest rodzaju żeńskiego. 90% rzeczowników zakończonych na **-e** jest rodzaju żeńskiego. A także wszystkie, które kończą się na **-heit, -keit, -ung, -schaft, -ik, -anz, -tät, -in** oraz **-ion**. Jeśli więc ten nieznaną rzeczownik **nie** jest rodzaju żeńskiego, to szansa, że jest rodzaju męskiego, jest dużo większa, niż że jest rodzaju nijakiego, prawda?

W większości książek do niemieckiego znajdziesz reguły podające, co jest jakiego rodzaju (np. dni tygodnia są rodzaju męskiego itd.), więc nie ma sensu się tu powtarzać, bo założę się, że co najmniej **jeden** podręcznik do niemieckiego masz w domu. Jednak niewiele reguł działa na 100% i jest sporo wyjątków. Dlatego warto od samego początku nauki naprawdę przywiązać do rodzajników dużą wagę, to się będzie opłacało na przyszłość.

15 zwrotów, które zawsze się przydadzą

Jeśli nie znasz któregośkolwiek z tych zwrotów, to teraz jest najwyższy czas, żeby się go nauczyć na pamięć. Podaję tu mój subiektywny wybór, tym razem nie poparty żadnymi oficjalnymi statystykami, a tylko moją praktyką i osłuchaniem w Niemczech przez ponad ćwierć wieku.

1. Störe ich gerade?

Po polsku pytamy raczej „(Czy) nie przeszkadzam?”, po niemiecku właśnie tak: „Czy przeszkadzam właśnie?”

Entschuldigung, störe ich gerade? Przepraszam, nie przeszkadzam?

2. Jemandem die Daumen drücken.

Często życzymy komuś powodzenia, a ogólnie przyjętym zwrotem na „trzymanie kciuków”, jest właśnie ten.

Ich drücke dir die Daumen! Trzymam za ciebie kciuki!

Ich drücke Ihnen die Daumen! Trzymam za pana/panią kciuki!

Drück mir die Daumen! Trzymaj za mnie kciuki!

Drücken Sie mir die Daumen! Proszę trzymać za mnie kciuki!

3. Entschuldigung, mein Deutsch ist noch nicht perfekt.

Przepraszam, mój niemiecki nie jest jeszcze doskonały.

Właściwie to wszystko jedno, jaki jest poziom twojego niemieckiego :-)

Ten zwrot zawsze się przyda. A jeśli jesteś już bardzo, bardzo dobry lub dobra z niemieckiego, to będzie taką niewinną kokieterią wobec Niemców.

Akcent w niemieckim wyrazie **perfekt** pada na drugie „e”.

4. Können Sie bitte langsamer sprechen?

Czy mógłby pan / Czy mogłaby pani mówić wolniej?

Jeśli umiemy dość płynnie mówić po niemiecku, to często Niemcom wydaje się, że równie łatwo będzie nam zrozumieć, co oni do nas mówią. Zapominają się, zwiększają tempo, a my się zaczynamy gubić. Takim przerywnikiem delikatnie przypominamy rozmówcy o tym, że nie znamy jeszcze idealnie niemieckiego.

5. Können Sie das bitte wiederholen?

Czy może pan(i) to, proszę, powtórzyć?